

Dita Lūriņa. Dzejas teātris

Cik tu vari sasmelties, cik tu vari paņemt, tik ir tava daļa

Dialogi ar dzeju jeb fragmenti no grāmatas “Ar vieglu skrāpējumu ādā”

Dita Lūriņa:

Man patīk iekrist dzejā... Nav tā, ka bez dzejas nedzīvoju, bet ir brīži, kad pēkšņi iekrītu, un viss, un pazūdu uz laiku tur, dzejas jūrā. Tad mani nevar izvilkst ārā.

Man patīk aizmirsties dzejā. Pazušana mākslā, manuprāt, ir īstās dzīves garšas, dzīves dziļuma meklējums, vilkme tiklī iespējami dziļi un plaši iekšā visās dimensijās, kas pasaulē ir, – gan horizontālā, gan vertikālā. Spēt to izdarīt ir liela meistarība. Mūki pavada mūžu, lai sasniegtu šo stāvokli, un ir daļa dullo, kas iet mākslas ceļu. Varbūt dzīvē viņi brīžam ir galīgi nejēdzīgi, bet mākslas dziļumā ir īstā dzīves dzīvošanas sajūta – pilnīgās, jēgpilnās dzīvošanas, nevis tās, kur ir brokastis, pusdienas, vakariņas, pa vidu vēl kādi pienākumi – tāds kartons no dzīves.

Man ļoti patīk doties uz priekšu. Kāpjos atpakaļ tikai tad, ja piespiež... apstākļi, kļūdas vai pieklājība. Patiesībā, ja neskaita mani pašu, ko veidojis viss, kas ar mani noticis, sev līdzī stiepj maz. Un vienmēr ar vieglu izbrīnu atklāju kaut ko, kas tomēr neatstājas un neatlaižas...

Inguna Jansone

Ir dažas tādas mūžīgas lietas,
kas paliek, kad iznīcīgās
(kā, piemēram, jaunība,
draudzība,
mīlestība) ir prom.

Tomēr – ir dažas tādas mūžīgas lietas,
kas paliek,
(kā, piemēram)
sienāža lēciens no tavas rokas,
vējš tavos matos
un tas, kā tu pievēri acis saulē
nemainīgi lēni un maigi, kā
pasargāt gribēdams sauli no sevis.
Ir dažas tādas mūžīgas lietas.

Dita Lūriņa:

Dzeja un rētas – tas ir divvirziens. Māksliniekiem, it sevišķi aktieriem, savas rētas jātur vaļā. Tāpat kā fiziskajā ķermenī, arī garīgajā rētaudi veido sabiezējumu, kas neļaus strādāt. Dzeja palīdz turēt rētas vaļā un vienlaikus uzturēt tās higiēniski tīras.

Mūsu sāpju sliekšņi un mācības ir dažādas. Dažam vajag iecirst tā riktīgi dziļi, dažam pietiek ar skrāpējumu ādā, un viņam jau viss ir skaidrs, kas bija jāsaprot. Gribētos teikt, ka man pilnīgi pietiek ar skrāpējumiem, bet... zinu, ka ne vienmēr. Ir bijuši periodi un situācijas dzīvē, kad ar bomi jābļiež pa galvu, lai es atjēgtos, saprastu, ieraudzītu. Tas pamodina. Paldies Dievam, Viņš tiešām sargā. Sākumā Viņš mēģina maigi. Bet nu nekā nereaģēju. Nu nekā! Tad Dieviņš ņem bomi, nevis ļauj iekrist purvā vai aizā... Manī ir tiecība un vēlme tiklīdz tam, lai justu aizvien vairāk un vairāk un lielākā izšķirtspējā – ļoti jūtīgi pret sevi, pret pasauli, pret otru... Gribas aiztiekties uz to, lai pietiek ar mazu skrāpējumu. Bez cirvja ir vēl visvisādi instrumenti – maigāki, smalkāki –, ar tiem var izdarīt vairāk.

Imants Ziedonis

Ir uzplīsusi viena rēta,
Kas, likās, aizdzijusi bij.
Šī nakts lai paliek negulēta –
Ir uzplīsusi viena rēta.
Un dzīve atkal paliek lēta,
Lai cik to dārgiem vārdiem vij.
Ir uzplīsusi viena rēta,
Kas, likās, aizdzijusi bij.

Imants Ziedonis

No cilvēkiem man bailes uznāk bieži.
Man bail no cilvēkiem, ja to ir daudz.
Tad gribas papagaiļos vai – kur ziemeļbrieži.
No cilvēkiem man uznāk bailes bieži.
Tad daži vajadzīgi blakus tieši,
Lai siltums blakus un kāds vārdā sauc.
No cilvēkiem man uznāk bailes bieži,
Man bail no cilvēkiem, kad to ir daudz.

Dita Lūriņa:

Cik varam pietuvoties un nojaust dzejnieka saikni ar savu laikmetu?

Ļoti riskējam, tekstu velkot klāt savai ikdienai. Visos laikmetos un katru dienu mēs saskaramies ar to, ka dvēseles šķautnēm būtībā nav nekādas lielās cenas pasaules tirgū. Tavi nolietotie zābaki un tavas dvēseles šķautnes vienkārši ir tas, ko tu esi lietojis. Un tās var nopirkt uz svara. Knuta Skujenieka teksts ir tik dziļi izsāpēts, ka tapis pārļaičīgs. Un caur to var pietuvoties arī dzejnieka laikmetam. Laikmets tur elpo katrā burtā.

Knuts Skujenieks

*En passant...**

Man nebija vaļas.
Es pats sev pasaule šķitu.
Un pieskāros pasaulei
Tikai tāpat,
Starp citu.

Bet pasaule kļuva valodīga un zvērīga.

Un tikai tad,
Kad tā iecirtās manā kaklā,
Es pamanīju,
Cik tā ir vērīga
Un cik mana acs ir akla.

Un, kad mani garāmejošas ķetnas mina
Un kad es, izplezdams rokas, kritu,
Es sapratu:
Pasaule neatriebj.
Tikai par sevi atgādina,
Starp citu.

**En passant – garāmejot, starp citu (franču val.).*

Dita Lūriņa:

Paviršam garāmgājējam ir ļoti vilinoši pieņemt, ka četros piecos vārdos pateikt ko dziļu un pārļaičīgu nav iespējams. Vispirms jānotic, ka dažos vārdos var būt apslēpts kaut kas milzīgi liels. Tad var doties ceļā.

Haiku

Tālu kalnos kāds

Avotā mazgā matus –
Dievs arī to zina.

Takahama Kjosi

Dita Lūriņa:

Ja būtu tāda izrāde, es gribētu, lai cilvēki, aizgājuši mājās, iet pie saviem grāmatu plauktiem un velk ārā dzejoļu krājumus.

Gribētos palaist impulsu, ka tur ir ko smelt. Un dzeju tu vari smelt ne tikai teātrī. Ej mājās un smel, un smel, un smel! Cik tu vari sasmelties, cik tu vari paņemt, tik ir tava daļa.

